

Westfriesche Omringdijk Foto Theo Baart

Mielbruk, Barsinghorn Foto Theo Baart

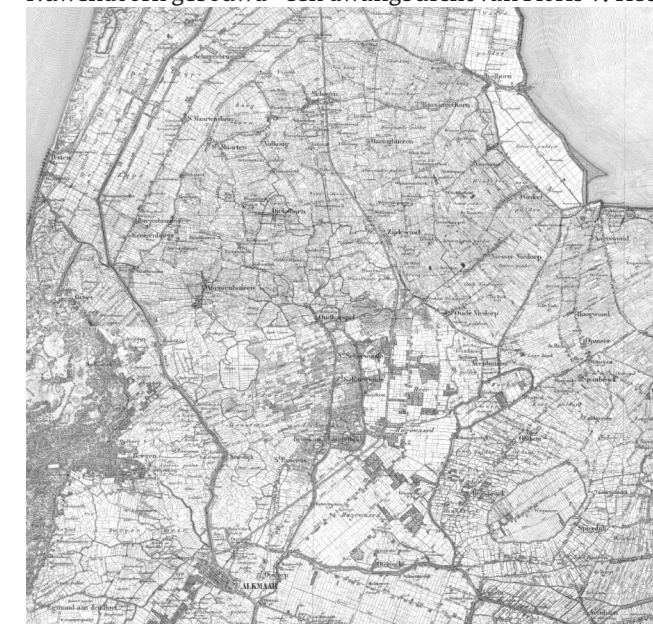
WEST-FRIESLAND (WEST)

Dit deel van West-Friesland is onlosmakelijk verbonden met de andere ensembles van West-Friesland: Oost en Midden. De Westfriesche Omringdijk vormt een herkenbare omlijsting van het zeekeilandschap. Hierbinnen zijn verschillen ontstaan door de strijd tegen het water, de ligging van de steden, de mate van ruilverkaveling en de huidige dynamiek. Dit westelijk deel, met Schagen en Heerhugowaard als grotere kernen, ligt nabij de Noordzeekust. De Ng en de te ontwikkelen Westfrisiaweg/Houtribdijk verbinden dit gebied met de Amsterdamse regio, Friesland en Flevoland.

Ontstaansgeschiedenis

West-Friesland was ooit een waddengebied. Het Zeegat van Bergen zorgde voor opslibbing met zand en klei uit zee en, vooral in dit westelijk deel, ook voor dijkdoorbraken. Al in de Nieuwe Steentijd (het Neolithicum) vestigden bewoners zich op de hoger gelegen opgeslibde oeverwallen. West-Friesland is dan ook een archeologisch bijzonder rijk gebied, met relictten in de bodem van nederzettingen uit de Steentijd en Bronstijd. De Westfriesche Omringdijk werd in de dertiende eeuw gesloten als slotstuk van een reeks bedijkingen. Nog steeds vormt de Omringdijk de markante begrenzing van het oude zeekeilegebied, zeker tussen Kolhorn en Krabbendam.

Het veenpakket dat zich op de kleibodem ontwikkelde, verdween tijdens de Middeleeuwen door veenontginning, klink en oxidatie. Hierdoor kwam het onderliggende landschap weer aan de oppervlakte. Onder invloed van de veenontginning en stormvloedden ontstonden ook meren in het gebied. Dit werden later droogmakerijen met een rechthoekige verkaveling, zoals de Heerhugowaard (1631). In dit westelijk deel waren, vooral rond Schagen, veel huisterpen aanwezig. Daarvan is nu nog een deel als hogere plekken in het landschap te herkennen. Eenigenburg is hier een mooi voorbeeld van. Niet ver hier vandaan, bij Krabbendam, werd in de dertiende eeuw het kasteel Nuwendoorrn gebouwd - een dwangburcht van Floris V. Het

Uitsnede historische kaart 1850

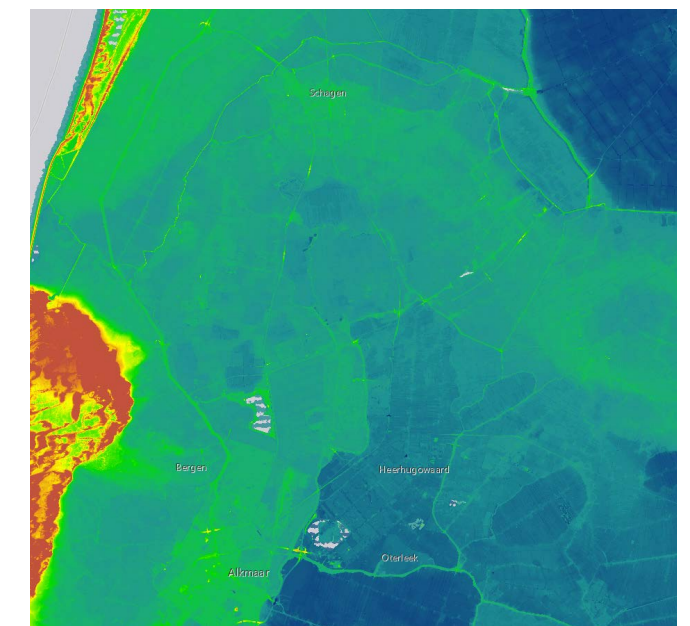
is waarschijnlijk verdwenen bij een van de overstromingen. Het gebied kent nog de ruimtelijke karakteristieken van een veengebied. De eerste ontginningen zijn meestal vanaf waterlopen uitgevoerd. Vervolgens werd vanuit de nederzettingen het land ontgonnen, door aan weerszijden van de bewoningslinten, haaks op het lint, sloten te graven. De langgerekte lintdorpen zijn ook nu nog te herkennen aan een regelmatige, opstreckende verkaveling met sloten, vaarten en tochten om het water af te voeren of op te slaan. Langs de linten staan reeksen stolpen die een markant beeld vormen.

De grootschalige ruilverkaveling die in het midden van de twintigste eeuw plaatsvond om het land beter aan te laten sluiten bij de eisen van de landbouw heeft ingrijpende gevolgen gehad voor het landschap. Hierdoor ontstond een onderscheid tussen enerzijds de oude landschappen met een fijnmazige verkaveling en historische linten en erven langs de waterlopen, en anderzijds de nieuwe ruilverkavelingen met grootschalige verkavelingen en ontsluiting via de weg. Het kleinschalige nostalgische landschap is terug te vinden rond Schagen en aan de binnenrand van de Westfriesche Omringdijk. In de stad Schagen werd in de vijftiende eeuw het Slot Schagen gebouwd. Het gebied rond Heerhugowaard is verstedelijkt.

Dynamiek

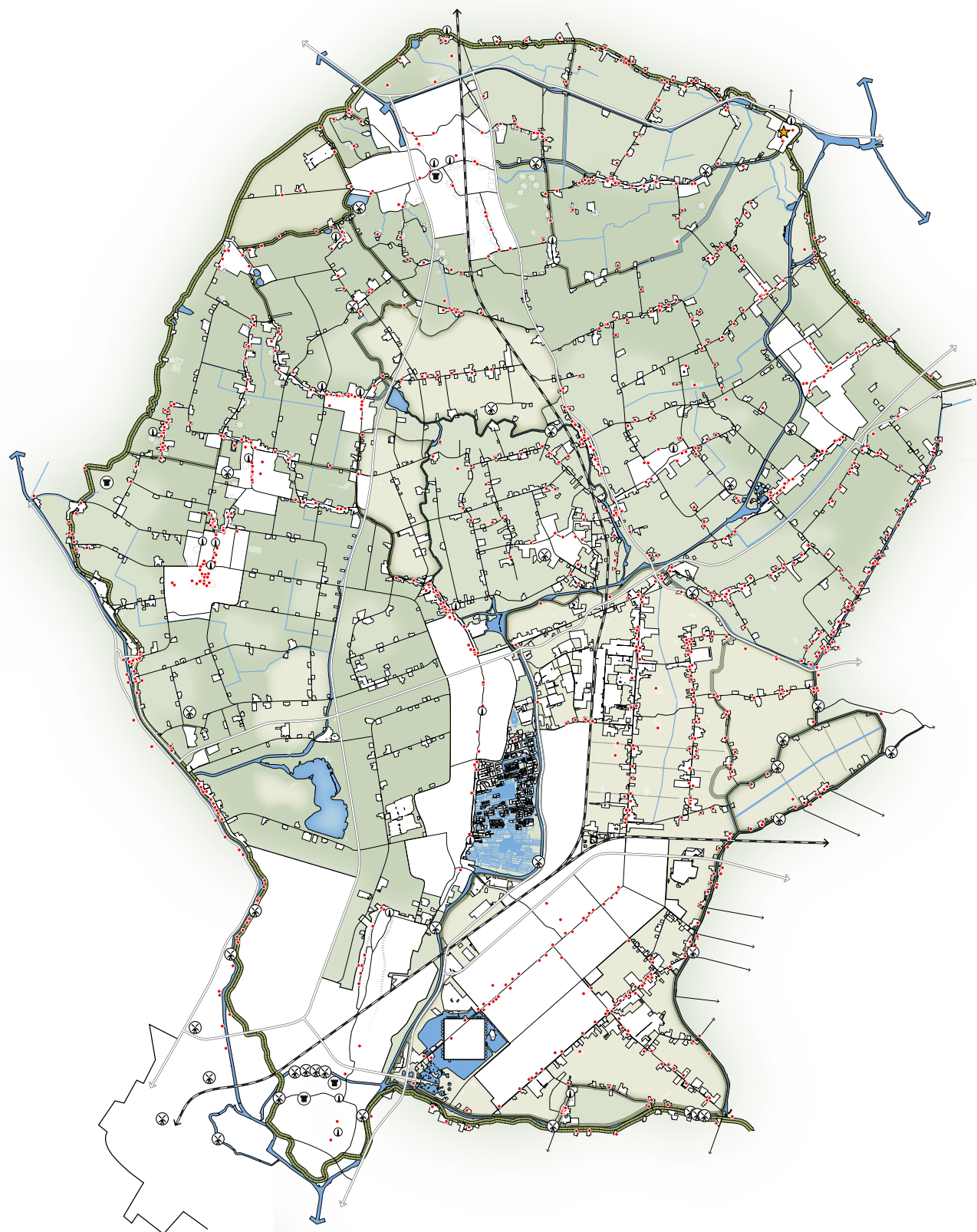
Delen van West-Friesland liggen net binnen de invloedssfeer van de Metropoolregio Amsterdam. De stedelijke dynamiek slaat vooral neer in Schagen en Heerhugowaard. De toekomstige Westfrisiaweg/Houtribdijk zal dit gebied straks met Flevoland verbinden.

De agrarische sector zorgt voor dynamiek in het landschap. Het gebied rond Warmenhuizen is aangewezen als een van de twee zaadveredelingsconcentratiegebieden. Daarnaast vindt schaalvergroting en verbreding op de agrarische erven plaats. Naast landbouw zal de recreatieve betekenis van het landelijk gebied verder toenemen en ruimte vragen, bijvoorbeeld met langzaamverkeerroutes en recreatieve functies.

Uitsnede AHN

Landschappelijke karakteristiek

Landschappelijke karakteristiek

West-Friesland is een zeeleilandschap met enkele verspreid liggende kleinere droogmakerijen waarvan de Heerhugowaard de grootste is. Schagen en Heerhugowaard zijn de grote kernen. De voormalige wadvlakten vormen de laaggelegen en overwegend open kommen. De voormalige kreken zijn herkenbaar als relatief hooggelegen stroomruggen. Rond Schagen ligt een langgerekte en waaivormige veenverkaveling en in het middendeel een mozaïekachtige blokverkaveling. De lintdorpen/linten met bebouwing maken onderdeel uit van dit verkavelingslandschap. De dorpen hebben rafelige randen en er is een zachte overgang tussen dorp en landschap. Bijzonder is het waterlandschap bij Broek op Langedijk: 'Het rijk der duizend eilanden' rond Oosterdel. Omdat de boeren vanaf ca. 1100 de sloten voortdurend uitbaggerden is een waterrijk gebied ontstaan. Een deel van dit gebied is bewaard gebleven. De rest is omgevormd bij de ruilverkaveling. De aanleg van het recreatiegebied Geestmerambacht, een recreatieplas in een parkachtige setting, was hier onderdeel van.

Openheid en ruimtebeleving

In het oude zeeleilandschap bevinden zich zowel matig open gebieden als meer open gebieden. Tussen de lange gebogen linten in het noorden zijn langere zichtlijnen over het polderland: een tweezijdig begrensde openheid. Vaak is er uitzicht vanaf het lint op het landschap.

Bij de mozaïekachtige verkaveling is de openheid vaak aan meerdere zijden begrensd. De droogmakerijen hebben geen hoge ringdijk en doen mee in het halfopen landschap.

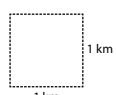
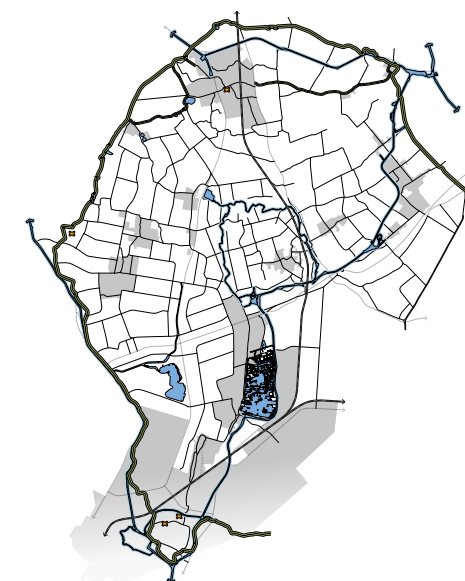
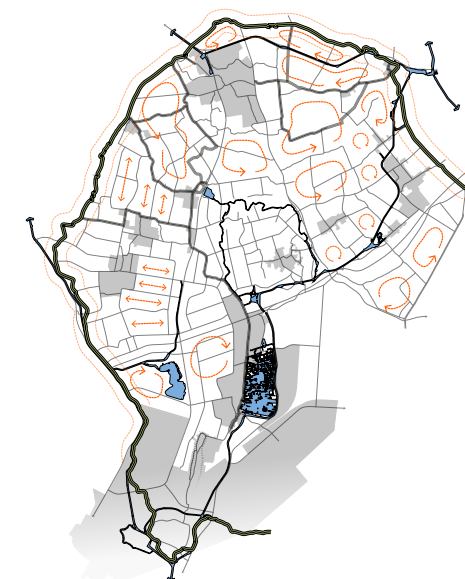
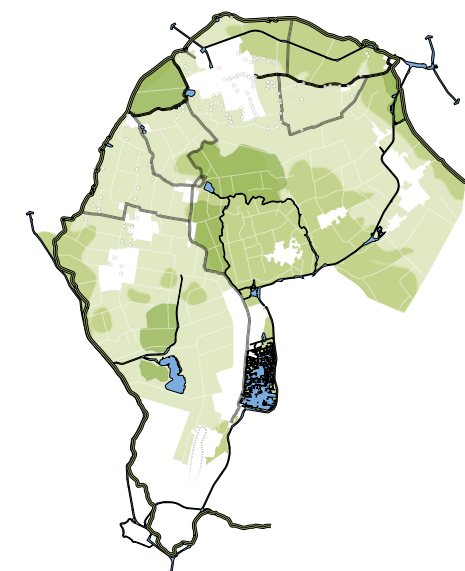
De Westfriese Omringdijk vormt door zijn hoogte en herkenbare dijprofiel een duidelijke rand aan de noord- en zuidzijde.

Waar de huisterpen nog aanwezig zijn (rond Schagen) is door de hoogteverschillen doorzicht naar het omliggende landschap.

Ruimtelijke dragers

De Westfriese Omringdijk markeert de begrenzing van het oude zeeleigebied. De dijk is door het scherpe profiel en de hoogte tussen Kolhorn en Krabbendam heel herkenbaar in het landschap. Ten zuiden van Krabbendam ligt het Noordhollandsch Kanaal direct naast de Westfriese Omringdijk. Hier is de dijk niet altijd even goed herkenbaar.

De linten en lintdorpen zijn belangrijke ruimtelijke dragers. De linten bestaan uit gebogen lijnen, vaak gebaseerd op de kreekruigen. Ze zijn de dragers voor een mix aan grotere en kleinere functies. Het profiel van de weg met bebouwing en de mate van bebouwingsdichtheid is per dorpslint verschillend. Het groene beeld wordt bepaald door erfbeplanting en tuinen. Langs de linten staan (reeksen) stolpboerderijen, soms met een vaart ertussen (Barsingerhorn). Daarnaast zijn het Noordhollandsch Kanaal (met kenmerkende vlotbruggen), het kanaal Alkmaar-Kolhorn, het kanaal Stolpen-Schagen, de sloten, de (ring)vaarten en de tochten herkenbare lijnen in het landschap. De deels beplante provinciale wegen liggen relatief los in het landschap en vormen in zeer beperkte mate dragers voor ruimtelijke ontwikkelingen.

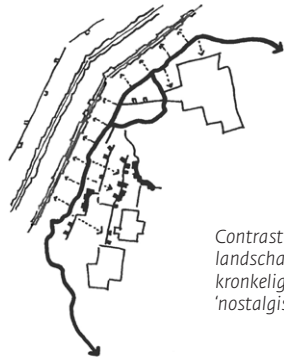

AMBITIES EN ONTWIKKELPRINCIPES

Zie ook: Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk

1. Vanaf de Westfriese Omringdijk blijft het verschil in oud en nieuw land beleefbaar

De Omringdijk markeert de overgang van het rationale landschap van de Zijpepolder naar het kleinschalige Westfriese landschap (zie ook *Structuur Westfriese Omringdijk*).

Contrast tussen het 'nieuwe' rechtlijnige landschap van de Zijpepolder en de kronkelige structuren van het oude 'nostalgische' Westfriese landschap

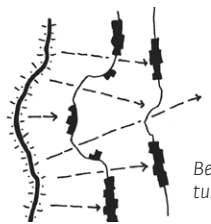
- **Houd de Westfriese Omringdijk herkenbaar als doorgaande lijn en identiteitsdrager.**

> Houd de continuïteit van de dijk en het kenmerkende profiel als uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Versterk de herkenbaarheid waar mogelijk in het deel ten zuiden van Krabbendam.

> Houd de zone direct aan de voet van de dijk, de zogenaamde 'kwaliteitszone', vrij van bebouwing.

> Behoud de ruimtelijke relaties binnen een iets ruimere zone langs de dijk, de zogenaamde 'panoramazone' (zie de *Structuur Westfriese Omringdijk* en *Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk*).

> Streef langs de dijk naar functies die de openheid ten goede komen (duurzame landbouw, waterberging, waterrijke natuurgebieden).

Behoud ruime doorzichten tussen korte bebouwingslinten

Korte groene linten in het landschap met doorzichten

- **Versterk de relatie tussen de Westfriese Omringdijk en het kleinschalige Westfriese landschap.**

> Versterk de ruimtelijke relatie tussen dijk en kleinschalige omgeving. Versterk dit gebied als 'voorzijde'.

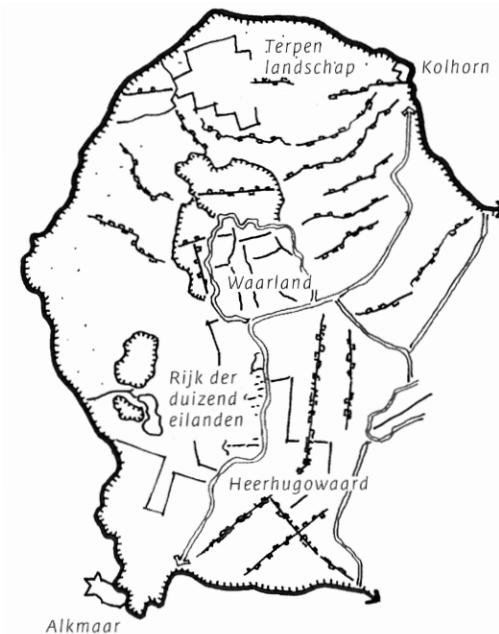
> Versterk de samenhang tussen dijk en historische elementen als terpen, linten, burchten etc.

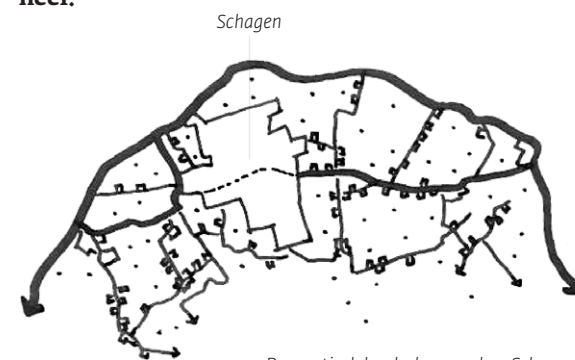
Dijk en zone als één geheel

2. Het Westfriese landschap is gevarieerd. Het heeft bijzondere cultuurhistorische elementen en structuren

Rond Schagen is een langgerekte en waaiervormige veenverkaveling en in het middendeel een mozaïekachtige blokverkaveling. Verspreid in het gebied liggen enkele droogmakerijen, met de Heerhugowaard als grootste.

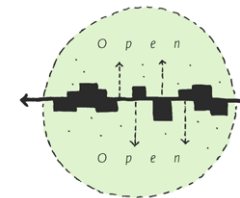

- **Het (terpen)landschap rondom Schagen is open en kleinschalig. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voegen zich in het landschap en laten de dorpen heel.**

Romantisch landschap rondom Schagen

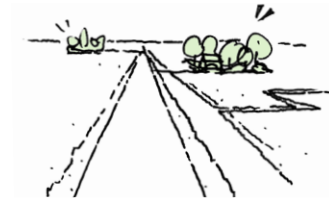
> Het landschap van weleer is vertrekpunt. Houd historische elementen herkenbaar en beleefbaar. Het gaat om de langgerekte linten, smalle wegen, stolpenreeksen, terpen, dijken en kreekruggen (reliëfverschillen), waterstructuren als de Snevert en de dorpen als Kolhorn en Barsingerhorn.

> De linten en huidige verkaveling zijn uitgangspunt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Zorg voor een hechte relatie tussen dorp(slint) en landschap en behoud doorzichten vanaf het lint.

> Behoud de openheid tussen de linten.

> Situeer beplanting vooral op de erven; er is beperkte wegbeplanting.

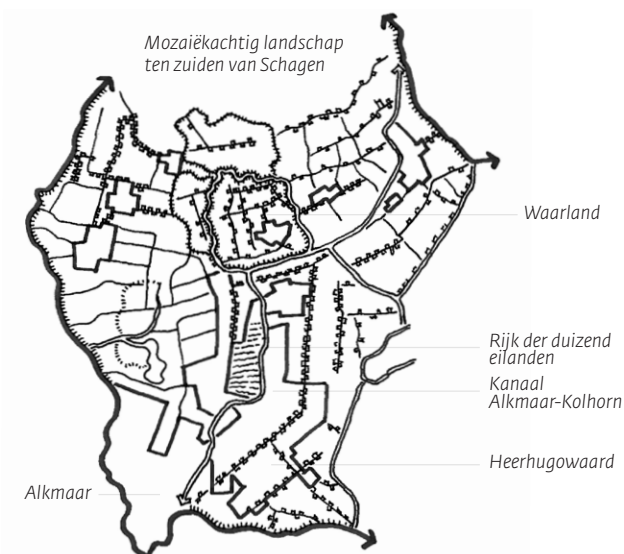

Infrastructuur vrij van beplanting, groene erven vormen groene clusters in het landschap

- **Bouw voort op de mozaïekachtige verkaveling van het Westfriese landschap ten zuiden van Schagen.**

> Behoud en versterk de bijzondere cultuurhistorische elementen en landschappelijke structuren binnen het mozaïeklandschap.

> De linten en de huidige mozaïekachtige verkaveling zijn uitgangspunt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkeling. Verdicht bij voorkeur in de linten.

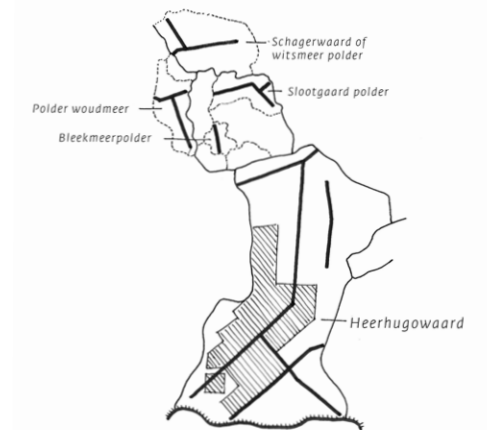

> Kans: Versterk waar mogelijk de natuurontwikkeling en recreatieve functie hiervan. Het gaat bijvoorbeeld om 'Het rijk der duizend eilanden' rond Oosterdel en waterstructuren zoals de ringsloot/Ringvaart / Boomervaart rond Waarland, de Saskevaart, de Molendel, de Molentogt en het kanaal van Alkmaar - Kolhorn.

- **Versterk de herkenbaarheid van de droogmakerijen.**

> Versterk de identiteit van de polderlijnen in de droogmakerijen, zowel in het landschap als in het stedelijk gebied. Houd bij grotere, nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen afstand tot de polderlinten, zodat deze herkenbaar blijven.

> Kans: Accentueer de ringsloten rond droogmakerijen.

3. Ruimte voor (grootschalige) ruimtelijke ontwikkeling binnen een robuust landschappelijk raamwerk, met aandacht voor de historie

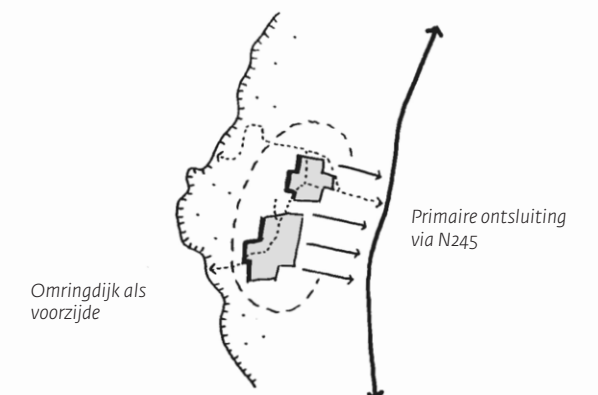
- **Versterk het zaadverdelingsgebied met aandacht voor historie. Ontwikkel een robuuster landschappelijk raamwerk met daarbinnen ontwikkelruimte.**

(vergelijkbaar met concept *Handreiking Ruimtelijke inpassing Bollenbroeierij polder Het Grootslag*).

> Waarborg een goede inpassing van (grootschalige) ontwikkelingen en ontsluiting in een robuuste landschappelijke structuur, geënt op de lintenstructuur. Heb hierbij aandacht voor de zichtlijnen op de Westfriese Omringdijk en de cultuurhistorische objecten.

> Oriënteer (de ontsluiting van) het zaadverdelingsconcentratiegebied bij Warmenhuizen en Tuitjenhorn op de N245. Deze weg vormt de regionale ruimtelijke drager.

> Houd met ruimtelijke ontwikkelingen afstand tot de Westfriese Omringdijk.

Omringdijk als voorzijde

Primaire ontsluiting via N245